

महिलाको सुत्केरी समयमा सुत्केरी स्याहार सम्बन्धी परिवारको भूमिका

प्रस्तोता

युवराज रिजाल

परीक्षा रोल नं. : २१४०१०४

रजिष्ट्रेसन नं. : ५-२-०२-४७४-२०१०

शैक्षिक वर्ष : २०७१/२०७२

त्रिभुवन विश्व विद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय,

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम.

एड. दोस्रो वर्ष स्वास्थ्य शिक्षा (H.Ed.598)लेखनका लागि तयार पारिएको शोधपत्र

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या विभाग

सुन्दरहरैँचा, मोरङ

२०७४

कृतज्ञताज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षा शास्त्र सङ्काय, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या विभाग सुकुना बहुमुखी क्याम्पस अन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षको शोधपत्र पूरा गर्न “महिलाको सुत्केरी समयमा सुत्केरी स्याहार सम्बन्धी परिवारको अध्ययन” शीर्षकमा तयार पारिएको अनुसन्धान हो ।

यो अनुसन्धान तयार पार्ने सिलसिलामा मुख्यतः आफ्नो अमूल्य सल्लाह, सुझाव र मार्गनिर्देशन प्रदान गर्नुहुने सुकुना बहुमुखी क्याम्पसका श्रद्धेय गुरुहरू क्याम्पस प्रमुख प्रेमकुमार भट्टराई, स्नातकोत्तर तहका संयोजक केसवराज भट्टराई, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या शिक्षा विभागका प्रमुख जनार्दन गुरागाँई तथा शोध निर्देशक कृष्णप्रसाद भुर्तेल प्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

यो अनुसन्धान तयारीमा सहयोग पुर्याउनु हुने पुजनीय आमाबुबा, महानुभावहरू, सहपाठी साथीहरू तथा सम्पूर्ण उत्तरदाताहरू र कम्प्युटर टङ्कनमा सहयोग गर्नुहुने टिना फोटो स्टुडियो तथा कम्प्युटर सेन्टरका खोर्सानेका यज्ञमणी निरौलालाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

युवराज रिजाल

एम.एड. दोस्रो वर्ष

विषयसूची

क्र.सं.	शीर्षक	पृष्ठ संख्या
	प्रतिबद्धता पत्र	ख
	सिफारिस पत्र	ग
	स्वीकृति पत्र	घ
	कृतज्ञताज्ञापन	ङ
	शोधसार	च
	विषयसूची	ज
	चित्रसूची	ट
	परिच्छेद एक : अध्ययनको परिचय	
१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि	१
१.२	समस्याको कथन	५
१.३	अध्ययनको उद्देश्य	६
१.४	अनुसन्धानात्मक प्रश्न	६
१.५	अध्ययनको महत्त्व	७
१.६	अध्ययनको परिसीमा	७
	परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा	
२.१	सैद्धान्तिक साहित्यको पुनरवलोकन	९
२.२	अनुभवजन्य/सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन	१०
२.३	पुनरवलोकनको उपादेयता	१६
२.४	अवधारणात्मक ढाँचा	१७
	परिच्छेद तीन : अध्ययन विधि	
३.१	अनुसन्धान ढाँचा	२०

३.२ अध्ययनको जनसङ्ख्या	२०
३.३ अध्ययन क्षेत्रको परिचय	२०
३.४ नमुनाको आकार र नमुना छनोट प्रक्रिया	२०
३.५ तथ्याङ्क संकलन साधन	२१
३.६ तथ्याङ्क संकलनका साधनको वैधता	२१
३.७ तथ्याङ्क संकलन विधि	२१
३.८ तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण प्रक्रिया	२१
परिच्छेद चार : नतिजाको व्याख्या एवम् विश्लेषण	
४.१ सुत्केरी महिलाहरूको स्वास्थ्य हेरचाहका लागि परिवारका सदस्यहरूको ज्ञानको अध्ययन	२२
४.१.१ सुत्केरी गराउने उपयुक्त ठाउँ सम्बन्धी जानकारी	२२
४.१.२ बच्चाको सालनाल काट्ने समय सम्बन्धी जानकारी	२३
४.१.३ बच्चाको नाल काट्ने साधन सम्बन्धी विवरण	२४
४.१.४ सुत्केरी महिलाले आराम गर्ने समय सम्बन्धीको ज्ञान	२५
४.१.५ सुत्केरी पश्चात स्वास्थ्य जाँच सम्बन्धी जानकारी	२६
४.१.६ आमाको दुधले बच्चाललाई हुने फाइदा सम्बन्धीको ज्ञान	२७
४.१.७ बच्चालाई आमाको दुध मात्र खुवाउने समय सम्बन्धीको ज्ञान	२८
४.१.८ सुत्केरी पश्चात स्वास्थ्य जाँच सम्बन्धी जानकारी	२९
४.१.९ आमाको दुधले बच्चाललाई हुने फाइदा सम्बन्धीको ज्ञान	३०
४.१.१० बच्चालाई आमाको दुध मात्र खुवाउने समय सम्बन्धीको ज्ञान	३१
४.२ सुत्केरी महिलामा सुत्केरी हेरचाह सम्बन्धी ज्ञानको पहिचान	३२
४.२.१ गर्भजाँच सम्बन्धी विवरण	३२
४.२.२ गर्भावस्थामा देखा परेका समस्याहरूको विवरण	३३
४.२.३ गर्भावस्थामा लगाइने खोप सम्बन्धी विवरण	३४
४.२.४ पहिलो पटक सुत्केरी हुने उपयुक्त उमेरको ज्ञान सम्बन्धी विवरण	३५
४.२.५ सुत्केरी सल्लाह लिने माध्यमको विवरण	३७
४.२.६ प्रसव व्यथा लागेको समयको विवरण	३८

४.२.७ बच्चा जन्माएको स्थान सम्बन्धी विवरण	३९
४.२.८ बच्चालाई विधौती दुध खुवाउनेहरूको ज्ञान सम्बन्धी विवरण	४०
४.२.९ बच्चालाई विधौती दुध खुवाउनेहरूको ज्ञान सम्बन्धी विवरण	४१
४.२.१० बच्चालाई आफ्नो दुध मात्र खुवाउने समयको जानकारी सम्बन्धी विवरण	४२
४.२.११ प्रसूति पछि स्वास्थ्य जाँच सम्बन्धी विवरण	४३
४.२.१२ सुत्केरी समयमा आराम गरेको समय सम्बन्धी विवरण	४४
४.३ सुत्केरी महिलाहरूको हेरचाहमा परिवारको भूमिकाको अध्ययन	४५
४.३.१ सुत्केरी समयमा आराम गर्न प्रेरित गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४५
४.३.२ सुत्केरी समयमा पोसिलो खानामा सहयोग गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४६
४.३.३ सुत्केरी हुँदा अस्पताल जान सहयोग गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४७
४.३.४ सुत्केरी हुँदा घरको कामका लागि परिवारबाट भएको सहयोग सम्बन्धी विवरण	४८
४.३.५ सुत्केरी सामग्री बाकास ल्याउन सहयोग गर्ने पारिवारिक सदस्य सम्बन्धि विवरण	४९
४.३.६ सुत्केरी स्याहारमा परिवारका सहयोगी व्यक्तिहरू सम्बन्धी विवरण	५०
४.३.७ बच्चालाई गरिने सेकताप सम्बन्धमा परिवारका सहयोगी सदस्यहरूको विवरण	५१
४.४.८ बच्चाको नाल काट्न प्रयोग गरिएको साधन सम्बन्धीको विवरण	५२
४.४ प्राप्ति र सारांश	५३
४.४.१ प्राप्ति	५३
४.४.२ सारांश	५८
परिच्छेद पाँच : निष्कर्ष र सुझाव	
५.१ निष्कर्ष	५९
५.२ सुझावहरू	६०
५.२.१ नीतिगत तहका लागि सुझाव	६०
५.२.२ अभ्यास तहका लागि सुझाव	६१
५.२.३ अनुसन्धान तहका लागि सुझाव	६१
सन्दर्भसूची	
अनुसूची	

चित्रसूचि

क्र.स.	शीर्षक	पृष्ठ संख्या
१	सुत्केरी गराउने उपयुक्त ठाउँ सम्बन्धी जानकारी	२३
	बच्चाको सालनाल काट्ने समय सम्बन्धी जानकारी	२४
३	बच्चाको नाल काट्ने साधन सम्बन्धी विवरण	२५ ४
	सुत्केरी अवस्थामा आराम गर्ने समय सम्बन्धी जानकारी	२६
५	सुत्केरी पश्चात स्वास्थ्य जाँच सम्बन्धी जानकारी	२७
६	आमाको दुधले बच्चाललाई हुने फाइदा सम्बन्धीको ज्ञान	२८
	बच्चाललाई आमाको दुध मात्र खुवाउने सम्बन्धीको ज्ञान	२९
८	गर्भजाँच सम्बन्धी विवरण	३० ९
	गर्भावस्थामा देखा परेका समस्याको विवरण	३१
१०	गर्भावस्थामा खोप लगाए नलगाएको सम्बन्धी विवरण	३२
११	गर्भावस्थामा खोप नलगाउनुका कारण सम्बन्धी विवरण	३३
१२	पहिलो पटक सुत्केरी हुने उपयुक्त उमेरको ज्ञान सम्बन्धी विवरण	३४
१३	सुत्केरी सल्लाहको माध्यम सम्बन्धी विवरण	३५
१४	प्रसव व्यथाको समय अवधि सम्बन्धी विवरण	३६
१५	बच्चा जन्माएको स्थान सम्बन्धी विवरण	३७
१६	बच्चाललाई विघौती दुध खुवाउनेहरूको ज्ञान सम्बन्धी विवरण	३८
१७	सुत्केरी समयमा आरा मगर्न प्रेरित गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	३९
१८	सुत्केरी समयमा पोसिलो खानामा सहयोग गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४०
१९	सुत्केरी हुँदा अस्पताल जान सहयोग गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४०
२०	सुत्केरी हुँदा घरको कामका लागि परिवारबाट भएको सहयोग सम्बन्धी विवरण	४१
२१	सुत्केरी सामग्री बाकास ल्याउन सहयोग गर्ने पारिवारिक सदस्य सम्बन्धि विवरण	४२
२२	सुत्केरी स्याहारमा परिवारका सहयोगी व्यक्तिहरू सम्बन्धी विवरण	४३
२३	बच्चाललाई गरिने सेकताप सम्बन्धमा परिवारका सहयोगी सदस्यहरूको विवरण	४४
२४.	सुत्केरी समयमा आरा मगर्न प्रेरित गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४६

२५. सुत्केरी समयमा पोसिलो खानामा सहयोग गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४७
२६. सुत्केरी हुँदा अस्पताल जान सहयोग गर्ने परिवारका सदस्यहरूको विवरण	४८
२७. सुत्केरी हुँदा घरको कामका लागि परिवारबाट भएको सहयोग सम्बन्धी विवरण	४९
२८. सुत्केरी सामग्री बाकास ल्याउन सहयोग गर्ने पारिवारिक सदस्य सम्बन्धि विवरण	५०
२९. सुत्केरी स्याहारमा परिवारका सहयोगी व्यक्तिहरू सम्बन्धी विवरण	५१
३०. बच्चालाई गरिने सेकताप सम्बन्धमा परिवारका सहयोगी सदस्यहरूको विवरण	५२
३१. बच्चाको नाल काट्न प्रयोग गरिएको साधन सम्बन्धीको विवरण	५३